

הצער על החורבן / קורונה / בין הזמנים

שלושת השבועות מ"ז בתמוז עד תשעה באב, ימים של צער ואבל על חורבן המקדש, והנה ימים גדולים אלה שבהם ניתן להקנות ערכים רוחניים רבים, נמצאים הם בעיצומם של ימות הקץ, של קייטנות, טיולים, שגרת קורונה, ימי פורקן שסוחפים לבלות ולהנות עוד ועוד. ואולי אנו עלולים להחמיץ את השעה, עלולים ביום תשעה באב להתבונן בשעון מתי כבר יסתיים הגזם, מתי נמשך את הביולו של "בין הזמנים", אולי מרוב מחשבה לציב להעביר את היום החם, כיצד למלא את החלל שנוצר בזמן הפנוי ובפרט שאסור לשמוע מנגינות ו"משעמם" אין אנו פנויים לחשוב על החורבן וראשנו וראש ילדנו שקוע יותר מדי בעניני העוה"ז, בתענוגי העוה"ז ודווקא בימים אלו! לכן בואו ונעצור את הסחף, נתבונן ונספוג בקרבנו את המסרים של ימי אבלות על חורבן ביהמ"ק כדבעי כדי שנוכל לקיים את הכלל "טופח ע"מ להטפוח" גם ילדנו יספוג וולו רק מעט את אותם מסרים ויתנתקו ואפילו כחוט השערה משיגרת הביוליים הסוחפת.

אמרו רבותינו כי משכנס אב נמטט בשמחה. נמטט ונהיה רציניים אבל לא עצובים, עצבות זה חלק הטומאה, אנו מצפים לגאולה אנו מלאים תקווה ואמונה, על מה מתאבלים? אלא רק על עצם חורבן ביהמ"ק והארץ, אלא בעיקר על גלות השכינה, על הסתלקות הנבואה ועל הירידה הרוחנית ואבידת הגבורות, ביהמ"ק ללא שכינה כגוף בלי נשמה.

צפיה לגאולה - נתאר לילדים את עבודת הקרבנות, עבודת הכהנים ושירת הלויים, הניסים שהיו בביהמ"ק, נתאר להם את ימות המשיח והנביאים, זהו הזמן לחזק את ה"אהבת חינוך", לרדוף ל"זכות" להתחזק במעשים טובים ומידות טובות, ענווה, איפוק ורפך שלום, מרחיק ממחלוקת, ויתור, ובעיקר אנו ההורים ניתן דוגמה אישית. אמנם בימים אלו אין אוכלים בשר אבל גם לא נגזים בהכנת ארוחות מיוחדות ובפרט לסרבני האכילה שבינינו, סוף כל סוף אנו צריכים לחוש את האבל! ביום תשעה באב טוב שהאם תשב עם הבנות ותקרא עמהן את הקניות, כמובן לא לתת לילדים ממתיקים ביום תשעה באב לא להפוך את החורבן ליום תענוג. כאשר מסתיים צום ט' באב נאמר לילדים "בוא נכין את הבית לקראת המשיח" ולא - "סוף סוף נגמר הצום!".

ואם בע"ה נשתדל לחוש את הצער הרג ילדנו ירגישו באבל ואנו נדע כי לא החמצנו את שלוש המעשרות, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנינה.

המשך מעמ' 4

מאשו של מרן הגרמ"ה הירש שליט"א

אם הבן יצא לטיול, לא לשאול 'איפה התפללת מנחה', אלא 'מה ראית ונהנית', ו'מה היה הדבר המעניין שראית שם'. ואם היה באיזה משחק, יתעניין מי הצליח במשחק ואיך זה התנהל. שהבן יראה שלאבא שלו אכפת ממנו.

וכשהבן ירגיש טוב, לא יקח זמן רב עד שיקבל ממנו, כי בתוככי לבו הוא רוצה לקבל, ואם יראה זאת מהאבא, יפרש שהאבא אוהב אותו, ואז יקבל ממנו גם הדרכה. שהבן יחוש שאבא אוהב ממנו, ויבין שגם אם עתה גלישת ניסיון איננו לומד באותו כדעבר, אבל אבא אוהב אותו בחור מצוי, ורק עתה יש לי גלישה מסוימת, אך הוא מעריך אותי. אני אומר לילדים הורים יקרים, זה דבר קשה מאד, כי אם אבא סוף-סוף מאוכזב מהבן שאינו עושה כפי ששאף כל ימיו, ויש לו צער מהבן, ואפילו אם לא יאמר בפה מלא, שפת הגוף מראה זאת. לכן צריך לעבוד על הפנימיות, להסתכל על הבן שנבעם הוא בחור טוב במהותו, והיו גורמים שהפריעו לו, ואם הוא יחוש שאבא אינו מאוכזב ואוהב ממנו, זה יצליח לחבר ביניהם. ואילו הליפוף, לא הורס אותו.

היה לי סיפור נורא שבחור התנהל בביתו כשכל העת אבא מבקר אותו בטענה זו וזו, עד שהגיע החבור לייאוש מחולט בחייו, ושלחנו אותו לשיחות עם פסיכולוג שהצליח בעמל ללמדו איך להתגבר רגשית מאביו, עד שבהמשך נהיה קשר ביניהם, והוא בנה ב"ה בית יפה, והוא אברך חשוב שלומד כראוי.

"כשיתנהלו כך, תוך פרק זמן קצר יראה שהוא כבר מעריך את האבא, ואז היחסים בין האבא לבן משתנים, ואז יכול להתחיל מיד בלימוד גישמאק שמתאים לבן למדרגה שלו, ולאט לאט הוא חוזר יותר ללימוד ומתחבר יותר ללימוד והמאור שבה מחזירו אותו למוטב, וכך הוא משתפר בכל המעלות.

רק חשוב לדעת שהחכמה היא ליצור בית עם שמחה ואהבה מהבן לאבא. בית כזה הוא השרוש לגידול ראוי, וצריכים תפילות למעמקי הלב על הצלחת הילד שוב ושוב, והקב"ה ברחמנותו יענה לתפילות ההורים. וכולנו צריכים לחזק בדקי הבית, שכך יפסיק הקב"ה מעמנו המגפה הזאת".

ארזי הלבנון תהלוכות אדירי התורה בדור הראשונים

הרב שאול הלל כולל 'שערי דעת'

רבינו יצחק קנפנטון

התואר גאון בימי קדם היה שמור אך ורק לראשי ישיבות בכל. בודדים היו שכונו בתואר זה מחוץ לבלב כמו רבינו ניסים גאון וכן רבינו חנוך ב"ר משה משיבת קרדובה, וגם שניהם היו עדיין בסוף תקופת הגאונים. יש שפירשו את התואר גאון כנימטריה לשישים המסכתות שבש"ס שראש הישיבה היה בקי בהן, אך ברור שהפירוש המילולי הוא גאווה, מגדל עוז לכל הסביבה, וכמו שאמרנו חז"ל [גיטין לז.] על הפסוק "ושברתי את גאון עוזכם" - "אלו בולאות שביהודה", כלומר אנשים עשירים מאוד שהיה גרים בחלקו של שבת יהודה, עשירים אלו מכונים בתואר גאון עוזכם בהיותם מקור גאווה לעם כולו, כשיש מי שתומך ומחזק את כולם כל העת.

כיום משתמשים במילה גאון כדי לתאר אדם חכם במיוחד אך בלשון הקודש פירוש המילה הוא דבר מרכזי שכולם נשענים עליו, תל תלפיות שהכל פונין אליו, המינוח גאון בלשון הקודש אינו שמור בהכרח לאדם אלא בהחלט יתכן שיחול על מקום שמשמש גאווה לסביבותיו כך גם פירוש חז"ל שכוונת הפסוק הנ"ל, היא התייחסות גם לבית המקדש. כפי שאמרנו משום כך כונו ראשי ישיבות מרכזיות בתקופת הגאונים בתואר גאון בהיותם סמכות עלינה וגאוות הדור כולו.

משום כך מובן מדוע איננו מוצאים תואר זה כלל בין רבותינו הראשונים, וזאת משום שבתחילת ימי הראשונים הקהילות כבר נחלקו לארצות שונות וכבר לא הייתה סמכות עליונה ובלעדית לכל הדור כולו, ואפילו אותם מרכזיות הראשונים שהיו מנהיגי הדור במקומם, בדרך כלל היה באותו האזור בר פלוגתא שהיה שווה לחברו מבחינת הסמכות התורנית, ולא תמיד חכם הדור הבא היו רק מתלמידיו. בודדים היו שהנהיגו את בני ארצם באופן מוחלט, שהיוו את סמכות העל היחידה, ולא נמצא תלמיד חכם אחד בעל שיעור קומה שלא נמנה על תלמידי הישיבה המרכזית. אחד מהם היה רבינו יצחק קנפנטון שכונו בתואר גאון קסטיליה [מחוז מרכזי בספרד שהיה אז מוגדר כמדינה].

רבינו יצחק קנפנטון נולד בשנת ה'ק"כ [לפני כשש מאות ושישים שנים, בסוף חייו של הר"ן], לאביו רבינו יעקב שהיה תלמידו של רבינו חסדאי קרשקש מחבר ספר אור השם מתלמידי הר"ן ורבינו פרץ הכהן. כשהיה רבינו יצחק כבן שלשים חזה בשבר שפקד את עמו בגזרות קנ"א. שואה רוחנית וגשמית נוראה שניתנה על קהילות ספרד כיושביהן נהרגים לפי חרב ובתי המדרשות נשרפו או הפכו לבתי טומאה כמאמר הכתוב "הרצחת וגם ירשת", הריב"ש והתשב"ץ נמלטו לצפון אפריקה, וחרבם, רבו של אבי הר"ן, רבינו חסדאי קרשקש נאלץ להתמודד בנוסף לכל המהומה עם משיח שקר שטען כי הגזרות לא היו אלא חלבי משיח שזה הוא בעצמו [בעקבות כך כתב רבינו חסדאי את הספר אור השם בו הוא מסביר את דעת התורה ביחס למשיח].

רבינו חסדאי נפטר בשנת ה'קעב, כעשרים שנים לאחר גזרות קנ"א ומשא הדור הטל על שכמו של רבינו יצחק קנפנטון. ישיבתו הנודעת בקסטיליה היוותה אבן שואבת לכל מי שחפץ ללמוד תורה, ועל תלמידיו נמנים גדולי הדור הבא; רבינו יצחק אבוהב, רבינו אברהם סבט [מחבר ספר צרור המור], רבינו יצחק די ליאון, רבינו יצחק קארן [דודו], ומרביותו של הבית יוסף], ועוד רבים. אמנם היו בדור הבא חכמים שלא ידוע שהיו מתלמידיו כמו רבינו יצחק עראמה [מחבר ספר עקידת יצחק], אך כפי שפיתחנו, דומה שאין כמו התואר גאון כדי להגדיר את מי שהחזיר את התורה בדור שלפני גירוש ספרד, ופעל רבות לקומם את הקהילות ועל כך הייתה גאוותם של בני אותו הדור שכינו אותו בתואר הנדיר כל כך - "גאון קסטיליה".

זמני התפילות בבית המדרש: בימי בין הזמנים: שחרית - מנין א' - 7:00, מנין ב' - 8:10, מנחה - 19:00, שיעור דף היומי ערבית - 20 דק' אחר השקיעה. לקבלת הגליון במייל: 7676400@gmail.com. המערכת: "שערי דעת" רח' המגינים 32 ת.ד. 1778 טבריה טלפקס: 077-4102298 דוא"ל: Shaare.daat@gmail.com. ניתן להיות שותפים באמצעות "נדדים פלוס" שערי דעת - טבריה

פניני דעת

גליון לעמלי התורה ונשיאי דגלה בעיה"ק טבריה ת"ו

גליון מס' 94 פרישת 'דברים' ד' אב תש"פ

דעת ומחשבה

2000 שנה

מספרים כי בעיירה מסוימת התהלך לו יהודי בתשעה באב שמח וטוב לב, חזותו הוכיחה עליו כי אין לו ולא כלום עם צום תשעה באב, לדידו זהו עוד יום של חול מימי השנה. לכשפגשו ה"מרא דאתרא" ושאלו לפשר מעשיו והתנהגותו, ענה: כי מזה כאלפיים שנה עברו מאז החורבן ואינו מרגיש כל צורך להתענות ולהצטער על דבר עתיק שאירע ולכן הריהו מתנהג כך, הן זוהי "אבילות ישנה" תיבל דבריו בהבלי מחשבתו. וה"מרא דאתרא" בניחותו ובניחווח אינו מגיב ואינו מתריס כנגדו, ואחרי שמעו הלך לו לדרך,

השבוע בגליון: 2000 שנה דעת ומחשבה - עמ' 1 מעלת שבת חזון / על מה חרבה ירושלים? מאמר ודעת - עמ' 2 ה'שער' נכנס לבידוד הוויא עובדא - עמ' 3 איך ללמוד עם הבנים בתקופת הקורונה דעות ודעת - עמ' 4 הצער על החורבן / קורונה חיזוקים - עמ' 5 רבינו יצחק קנפנטון ארזי הלבנון - עמ' 6 קו השיעורים של 'שערי דעת' 074-740-32-90 ללמוד. להחכים. לדעת.

כבר יודע הוא את הלכי תגובתו. והנה נקפו הימים חלפו והלכו להם, חודש אחר חודש וכבר אדר בפתח, ובבית היהודי מיודעו - שמחה וששון קול רינה וקול צהלה, ובהתקרב יום הפורים גברה השמחה ביתר שאת והכל טרחו בהכנת הסעודה, הן לא קלה סעודת פורים שהיא מצוה מאוד חביבה ויהודי שמחות הן לא יסור מחבבה.

והנה בעיצומן של ההכנות נשמעות נקישות בדלת הבית, ולתדהמת כל הנוכחים נראה בפתח ה"מרא דאתרא" בכבודו ובעצמו. קרא אליו את בעל הבית ושאל אותו: אמור לי, מה היום מיוחד? ולשמחה מה זו עושה? ענה: וכי אין הרב יודע כי היום חג פורים אשר מצויים אנו בו לשמוח ולהרבות בסעודה? השיב לו הרב: והרי עברו מאז כבר אלפיים שנה ואין תשמח ב"שמחה ישנה"? רק אז הבין כמה שוגה הוא במעשיו, את הישן והנוח קירב ואת הישן והמעצור ריחק. אולי המעשה הזה נשמע קיצוני מידי, אך נחשוב נא מעט היכן היינו ממקמים את עצמינו ביחס אליו?

האם אנו חזורים מספיק בהכרה האמתית על ההפסד הגדול בחורבנו של בית המקדש, היש לנו איזהוהו צל של מושג מאותה רוחניות נפלאה אשר מבית המקדש והשפעה? נכון, חורים אנו את הכלים המתאימים ואמות המידה הנכונות כדי לחוש ולהרגיש את עצם חורבנו, אך מצד שני מוטל עלינו ללמוד ולתאר לעצמינו כיצד היינו נראים אז או צריכים להיראות, וכיצד אנו נראים היום. אך לפחות באותם הכלים שהורישו לנו רבותינו נצא ונענין, נלמד ונתבונן, על מנת לנסות ולהגיע למירב ההכרה שניתן להגיע כדי שנחוש ונרגיש ולפחות במידת מה את אשר הפסדנו.

בפרשתינו הפותחת את ספר 'דברים', משה רבינו עומד ומוכיח את עם ישראל בצורה מברכנת, וכשפתח עמם את השיחה לא בא אליהם מיד בטרונות אלא בצורה של רמזים כדי לשמור על כבודם, אך לא היסס לרמז להם על כל אותם המקומות אשר הכעיסו בהם את בוראם, ובין המקומות הוא מזכיר להם את "חצרות" אשר שם נתעבך העם עד האסף מרים מצרעת לשון הרע אשר בדקה בה והם ראו ולא לקחו מוסר. וגם במילת הפתיחה אליהם, ובפרט זה הענין, כי 'אלה' ר"ת אבק לשון הרע, שוודאי גם ממנו צריך לשוב בתשובה. ובמדת בימים קשים לא אשר נעודו מן שמאי להיות בהם כמפירים, וכשסיבת החורבן האחרונה היא "שנאת חינוך" ופירוד הלבבות הנובעת ברובה מלשון הרע, בוודאי שומה עלינו להתחזק בזה ביותר, לחזק את המחנה פנימה, לחשוב אחד על השני ולחשוב היטב לפני שמדברים, לדעת שהצלחתנו תלויה באחדותינו. יזנו ה' לבנין ירושלים, בגאולה השלימה במהרה ידין.

שבט שלום ומבורך

